

'n Bediening struktuurmodel as ondersteuningsmeganisme vir leierskap-identiteit voor die *limen* van herintegrasie in 'n gevorderde stadium van 'n *communitas*-fase: 'n prakties-teologiese ondersoek

ADF van der Wart

Proefskrif ingelewer vir die graad PhD: Praktiese Teologie aan die Universiteit van Pretoria.

Promotor: Professor C. J. A. Vos
Medepromotor: Dr C.P.J. Niemandt

2007-08-17

Opedra aan

*'n boeremeisie en haar lewensliefde, 'n ver-geswerfde Hollander...
my ma en pa*

Verklaring

Ek die ondergetekende verklaar hiermee dat die werk in hierdie proefskrif vervat, my eie oorspronklike werk is wat nog nie vantevore in die geheel of gedeeltelik by enige ander universiteit ter verkryging van 'n graad voorgelê is nie.

Handtekening

Datum

.....

.....

Erkennings

My opregte dank en waardering aan die volgende persone en instansies:

Professor C.J.A. Vos, my promotor

As geesgenoot was gesprek met hom altyd 'n aanmoediging. Hieronder was handdoek ingooi my voorland. Sy geduld, opgewondenheid en instemming oor koersveranderinge in die navorsing was 'n bron van inspirasie. Sy hulp was die leiding van 'n *vriend*.

My vrou, Vallerie (DLitt), vir haar ondersteuning en taalversorging van hierdie proefskrif. Haar liefde en kennis van die Afrikaanse taal maak dat taalfoute haar nie maklik ontglip nie. Sy kon my *dotjies druk op papier* ontsyfer én regstel.

Die Universiteit van Pretoria vir 'n studiebeurs

Die NG Gemeente Valleisig vir studieverlof

Die Teologiese Fakulteit van Pretoria vir die voorreg om student van dié instelling te kon wees.

Voorwoord

Die navorsing oor die onderwerp het my die afgelope vier jaar na nuwe horisonne gelei. In die proses het ek die voorreg gehad om 'n paar lande te besoek, leiers van groot en suksesvolle gemeentes te ontmoet en met hulle in gesprek te tree oor kerkleierskap.

Ek het besoeke afgelê by:

- *Spanish River Church*, 'n independentistiese Presbiteriaanse kerk met 'n lidmatetal van 3200 in Boca Raton, (Florida)
- *Coral Ridge Presbyterian Church*, met 9000 lidmate in Fort Lauderdale, Florida
- *The First Presbyterian Church* in Libertyville (Chicago), wat vergelyk met 'n gemiddelde randstedelike NG gemeente
- *Willow Creek Community Church* (Chicago), met 20,000 lidmate
- *Trinity Church* in Wall Street, New York, wat geen lidmaatregister het nie en alle mense wat die kerk binnekom, bedien.
- *Vineyard Community Church* in Coleraine, Noord-Ierland, met 250 lidmate.
- *Die Departement van Godsdienswetenskap*, Edinburgh Universiteit, Skotland.

Ek het ook die voorreg gehad om onderhoude met die volgende persone te voer:

- Professor Gerbin Heitink, Vrije Universiteit, Amsterdam
- Professor Will Storrer, Hoof van die Departement Godsdienswetenskap aan die Universiteit van Edinburgh, Skotland
- Dr. David Nicolas, die *Senior Pastor* van Spanish River Church, Boca Raton, Miami
- Rev. Gary Teichler, die *Executive Pastor* van Spanish River Church, Boca Raton, Miami
- Dr. Cynesio Lyra die *Hoof van Pastorale Sorg*, The Coral Ridge Presbyterian Church, Fort Lauderdale.
- Dr. Michael Barry, gewese *Senior Pastor* van The First Presbyterian Church, Libertyville, Chicago.

Verder het ek 'n *leierskapskonferensie* van drie dae by die Willow Creek Community Church bygewoon waartydens ek met verskeie aanbieders oor kerkleierskap in gesprek kon tree.

Vrae wat aan bovermelde professore en gemeente leiers gestel is het, onder andere, die volgende behels:

- Wat beteken die begrippe '*senior pastors*' en '*associate*' pastors?
- Hoe word senioriteit in 'n leraarspan bepaal en gehandhaaf?
- Wie bepaal die werksverdeling tussen leraars in dieselfde gemeente?
- Wat behels leraar-spesialisasie in makro-gemeente verband?
- Wie behartig die pastoraat in die gemeente in die lig van beskikbare professionele dienste?
- Wat laat kleingroepe groei?
- Wat laat die bywoningsgetalle van die eredienste groei?
- Wat beteken kerkplanting?

- Hoe is die kerk in die samelewing betrokke?
- Hoe word die dankofferbeleid (insameling) in die gemeente bepaal?
- Wie bestuur die finansies?
- Wie beplan die fasiliteite en wat word as essensieel gereken?
- Hoe lyk die bestuur van die gemeentes?
- Wat verstaan hulle onder die begrip ‘kerkvernuwing’?
- Is daar botsings tussen tradisionele en kontemporêre benaderings tot die erediens?
- Is daar kerkverband tussen die onafhanklike Presbiteriale gemeentes in Amerika?
- Is daar groei in die kerke van Amerika, Skotland en Ierland?
- Hoe word kerklidmaatskap hanteer?
- Hoe hanteer hulle die ‘charismata’ (gawes)?
- Wat is uniek aan die betrokke gemeentes wat besoek is?
- Hoe definieer hulle leierskap?
- Watter rol speel *Councils*, *Elders* en *Directors* in kerkleiding?
- Is leraars outomaties leiers in die gemeentes?
- Hoe bepaal hulle wie oor watter leierskapsgawes beskik?

Uiteraard was daar baie om te beny en leer van hierdie kerke in die buiteland.

Baie antwoorde wat ek op my vrae ontvang het, kan egter nie binne die tradisie van die NG Kerk implimenteer word nie. Die NG Kerk bestaan en bedien in ander omstandighede aan die suidelike punt van Afrika – van Wyk Louw se ‘wye en droewe land’ waar ‘hoë blydskap’, ‘magtige skoonheid’ en ‘suiwer glans’ aanwesig is. Die huidige bedieningstyd is vir die NG Kerk eiesoortig, uitdagend en anders as in die buiteland.

Attie van Niekerk se woorde in die boek, **Saam in Afrika**, (1992:8): *Dominee, are you listening to the drums?* ego die afgelope jare deur die kerk met die vraag of die NG Kerk die huidige tyd in Suid-Afrika *verstaan* en dáárom gaan oorleef. Die polsende ritme van die dromme herinner my aan wat met die NG Kerk se ‘moeder’ in Europa gebeur het: die hardnekkige vashou aan kerklike tradisies en verheffing daarvan tot evangelie deur groot en magtige gereformeerde kerke, het geleidelik gelei tot *verval in gegrendelde katedraal-besienswaardigheid*. Daar was geen ware insig in veranderende gebeure nie, doofheid vir die uitroepe van mense vanweë ’n ongekende bedrywigheid en ’n eksklusiewe handhawing van die historiese belydenis, ongeag daarvan of dit in die lig van die Skrif staande kan bly.

Die dromme van Afrika vertel ’n verhaal - ’n kerklike een. Die NG Kerk moet fyn luister. Tyd vir lang besinning is daar nie meer nie. Staatkundige en politieke veranderinge het te groot omwenteling gebring. Mense soek antwoorde en vra dat die kerk wéér moet dink oor baie sake. Die *kairos* is hier vir die leierskap en voortbestaan van die kerk.

Annesu de Vos sê:

*...Here
nou staan ons hier voor u
met geboeide hande
want Here
die toekoms*

*het toe gekom.
(Gebed van 'n groen perske)*

Ek het 'n leeftyd aan die kerk gewy. Kerkstrukture wat in ander lande my aandag getrek het, het my my eie kerklike boeie laat sien. Die 'dromme' van Afrika het my geïnspireer om diep na te dink oor kerkleierskap in die NG Kerk as 'n kubernesis-proses, 'n kompas die toekoms in.

Wanneer ek daaglik aan hierdie proefskrif geskryf het en by 'n venster oor die stilblou waterbane van die baai uitgekyk het, was die grootheid en genade van die *Gans Andere* naby, maar tog ook onbereikbaar vër. Aan Hom kom alle eer en heerlikheid in *elk* geval toe.

Die navorsing in hierdie studie is gedoen met die wete dat alles waaroor daar geskryf is, nie die finale (ant)woord oor die onderwerp is nie. Ná my sal talle navorsers ook daarvoor skryf, moontlik met ander bevindinge.

My 'storie' met hierdie navorsing word geskryf in die lig van André P. Brink se woorde in **Bidsprinkaan**:

Maar nou is dit mos so dat daar vir elke mens 'n wind is wat net syne is. Dié wind loop met jou saam soos jou skaduwee. En wanneer jy die dag doodgaan, dan kom die wind en blaas saggies oor jou spore dat hulle toewaai. En al wat hy dan nog doen, is om jou storie deur die wêreld te waai dat ver mense dit kan hoor. Maar eendag se eendag, as die tyd self weggewaai het, dan sal niemand in daardie tydloosheid nog weet dat jy jou spore daar getrap het nie.

woorde, wolke

*woorde is wolke
wat woel en dring
maal en stapel
tot hulle vol en swaar
van inhoud
swig voor swaarder krag
en terugkeer na die bron
vanwaar hul kom*

*woorde is wolke
vry in die ruimte
van denke en gees
vlugtig onbevange
opgevang bly hul hang
in die tyd en ruimte
wat aan hulle vorm
en gestalte gee*

Spiraal: Lucia Wels

Sinopsis

Die navorsing is 'n hermeneutiese interpretasie in die praktiese teologie oor die *communitas*-fase waardeur die NG Kerk in Suid-Afrika ná 1994 beweeg. Die kerk staan tans waarskynlik vlak voor die *limen* van herintegrasie aan die einde van so 'n *communitas*-fase.

Daar is 'n kontekstuele analise gedoen van die gebeure voor en tydens die *communitas*-fase om die invloed daarvan op die samelewing wat die bedieningsterrein van die NG Kerk is, te bepaal. Die ondersoek het die hipotese gehandhaaf dat die oorgangsfase waarin Suid-Afrika ná 1994 inbeweeg het, die NG Kerk plaas in 'n laat *communitas*-fase voor die limen van integrasie, waarin leierskap-identiteit en- ontwikkeling duideliker deur 'n bediening struktuurmodel as ondersteuningsmeganisme beskryf word.

Die wisseling van 'n outoritêre ampstruktuur wat vóór 1994 polities verstrengel en sigbaar was tot een wat verkies om grotendeels onsigbaar en onhoorbaar te wees in die huidige bestel het die ampbeskouing en leierskap wat daaruit voortvloei, beïnvloed. Paulus het leierskap gekoppel aan die totale milieu waarbinne kerkleiers moet funksioneer. Dit beteken dat dit deur die *charismata* gedryf word, omdat dit nie slegs blote bestuurswese is nie. Dit het ook duidelik geword dat hoewel leierskap en bestuur verwant is, die gawe van leierskap iets anders is as 'n bestuursgawe.

Kerkleierskap is sterk aan visioenêre leiding verwant, omdat dit lidmate moet begelei om ingeligte keuses in 'n post-moderne lewe te maak. Onnadenkende en veroordelende antwoorde oor kontensieuse aangeleenthede skuif mense verder na die rand van die kerk en die Christelike godsdiens.

Leierskap-identiteit word binne spanverband (waarin verhoudinge ook belangrik is) gerugsteun deur spesialis leierskap-take wat predikante vertolk. Die navorsing sien hierdie gegewe as 'n verruiming van die *Primus inter pares* beginsel. 'n Bediening struktuurmodel identifiseer take binne gemeenteverband en maak leiers verantwoordelik vir hulle dienslewering. In die proses word leierskap identifiseer en bemagtig.

Die NG Kerk het by 'n strategiese infleksiepunt gekom waar daar ter wille van relevansie in die toekoms ernstig besin moet word oor paradigmaskuiwe ten opsigte van kerkleierskap. Die kerk kan nie anders as om in groter wordende randstad-gemeentes leierleraars aan te wys wat gespesialiseerde leierskap-bevoegdheids (gawes) het om bedieningschaos te orden nie. Goedbeplande bediening struktuurmodelle dien as ondersteuningsmeganismes en bemagtig die identiteit van die leraar.

Abstract

The research is a hermeneutic interpretation in practical theology on the *communitas* phase through which the DR Church in South Africa has been moving since 1994. It would seem that the church is currently close to the *limen* of reintegration at the end of such a *communitas* phase.

A contextual analysis was made of the events before and during the *communitas* phase to gauge the influence thereof on the section of society that falls under the ministry of the DR Church. The study upheld the hypothesis that the transitional phase that was heralded for South Africa after 1994 has placed the DR Church in a late *communitas* phase, before the *limen* of integration. In this phase, leadership identity and development could be defined more clearly in terms of a structural model as support mechanism.

The shift from an authoritarian office structure that before 1994 was politically entwined with the government and clearly visible, to a structure that seems to prefer to be largely invisible and without voice in the current dispensation, has strongly influenced the way in which the various offices in the church are viewed, as well as church leadership. St Paul linked leadership to the broad milieu within which leaders were required to function in the early church. This means that leadership in the church should be driven by the *charismata*, because it does not depend exclusively on good management. The study makes it clear that although leadership and management are related, the gift of leadership differs from management skills.

As the church is responsible for assisting its members to make informed decisions in a post-modern world, strong church leadership comes with visionary leadership. With regard to contentious issues of our time, judgemental pronouncements that are made without thinking tend to push people further towards the edge of the church and the Christian faith.

Leadership identity within a team (in which relationships are also important) is supported by the specialised leadership tasks for which pastors are responsible. The research sees this premise as a broadening of the *Primus inter pares* principal. A structural model defines the various tasks within the parish and makes leaders responsible for their work. In the process, leadership can be confirmed and empowered.

The DR Church has reached a strategic inflection point in its history and to remain relevant in the future the church will have to give serious thought to paradigm shifts with regard to church leadership. Particularly in the growing number of peri-urban congregations, the church has no choice but to appoint senior pastors who have specialised leadership abilities (gifts) to lead the church in an attempt to bring order in the chaos that currently surrounds the ministry. Well-planned models for the ministry will serve as mechanisms of support and once again clearly define the identity of the pastor.

Inhoudsopgawe

Verklaring	2
Erkennings	3
Voorwoord	4
Sinopsis	8
Abstract	9
Inhoudsopgawe	10
Terreinverkenning	15
Probleemstelling	20
Titel van proefskrif	20
Navorsingsprobleem	21
Doelstelling en hipotese	22
Metodologie van navorsing	23
Navorsingsontwerp	24

Hoofstuk 1

*'n Kontekstuele analise van gebeure voor en tydens die *communitas*-fase wat na 1994 in die Suid-Afrikaanse samelewing tot stand gekom het*

	26
1.1 Inleiding	26
1.2 Anatomie van oorgangstye	28
1.2.1 Kenmerke van 'n oorgangsfase: Turner se model	30
1.2.2 Turner se beskrywing van fases	30
1.2.3 Arbuckle se model	32
1.3 Bevrydende post-moderne denke	34
1.4 'n Historiese oorsig van enkele hoofmomente in die Suid-Afrikaanse kerklike samelewingskonteks vóór en ná 1994	37
1.4.1 Voor 1994	38
1.4.1.1 Die koms van Jan van Riebeeck in 1652	38
1.4.1.2 Die Groot Trek van 1836	40
1.4.1.3 Die Anglo-Boereoorloë	41
1.4.1.4 Die opkoms van Afrikaner Nasionalisme	42
1.4.1.5 Vroeë leierskap in die NG Kerk	44
1.4.2 Die gebeure na 1994	46
1.4.2.1 Die Kommissie vir Waarheid en versoening	46
1.4.2.2 Die afskaffing van apartheid	49
1.4.2.3 Die Afrikaanse taal in 'n <i>communitas</i> -fase	55
1.4.2.4 Die invloed van die <i>communitas</i> -fase op die Afrikanervolk	61
1.4.2.5 Regstellende aksie	64
1.4.2.6 Geloftedag: 'n gevalle bastion	66
1.4.2.7 Verandering op die kerklike toneel	67
1.5 Samevatting	68

Hoofstuk 2

<i>Die invloed van die <i>communitas</i>-fase op die NG Kerk ná 1994</i>	71
2.1 Inleiding	71
2.2 Bedieningskonteks van die NG Kerk in 'n <i>communitas</i> -fase	72
2.2.1 <i>Communitas</i> as fase van onsekerheid	72
2.2.2 <i>Communitas</i> en kerklike betrokkenheid	74
2.2.3 <i>Communitas</i> : Tyd van teologiese herbesinning	77
2.3 Kerklike omwenteling in 'n <i>communitas</i> -fase	81
2.3.1 Belhar 1986	83
2.3.2 Kerkhereniging in die Ring van Stellenbosch	87
2.3.3 Die NG Kerk en die gay kwessie	88
2.3.4 Gemeente bedieningsrenaissance	90
2.4 Die kerk en die verwerking van verandering	93
2.4.1 Afhanklikheid	93
2.4.2 Groepsvorming	93
2.4.3 Kritiese gesindheid	94
2.4.4 Akkommoderende fase	94
2.4.5 Opofferende ingesteldheid	94
2.5 Transformasie en kerklike leierskap	95
2.5.1 Stille diplomاسie	96
2.5.2 Identiteit van die predikant	96
2.5.3 Kerkleierskap	97
2.5.4 Leierskapstremminge in die kerk	100
2.5.5 Aanwysing van leiers in 'n gemeente	102
2.5.5.1 Verkiesing van leiers in die NG Kerk	103
2.5.5.2 Die Kerkordelike vulling van wyksvakatures	104
2.6 Leierskapsgawes	104
2.7 Leierskap op weg na 'n nuwe <i>societas</i> -fase	105
2.8 Samevatting	108

Hoofstuk 3

<i>Hermeneutiese interpretasie van die ampstradisie in 'n <i>communitas</i>-fase</i>	112
3.1 Inleiding	112
3.2 Leierskap in die kerk van die eerste eeu n.C.	115
3.3 Gawebediening (charismata)	118
3.4 Gawe ampte: apostel, profeet, evangelis, herder en leraar	121
3.5 Leierskap vanuit die Sinagoge	124
3.6 Die kerk van die eerste eeu en apokaliptiek	125
3.7 Die amp van ouderling in die eerste eeu n.C.	128
3.8 Die amp van diaken in die eerste eeu n.C.	131
3.9 Die amp van die evangelis in die eerste eeu n.C.	135
3.10 Die amp van die herder in die eerste eeu n.C.	136
3.11 Ampsbeskouing vanuit die donker Middeleeue	136
3.12 Die evolusie tot die amp van die dominee	139
3.13 Ampsbeskrywing in die NG Kerk	144
3.14 Samevatting	146

Hoofstuk 4

<i>Amp van die Predikant: Paradigmaskuiwe in 'n communitas-fase</i>	149
4.1 Inleiding	149
4.2 Definisie van leierskap	150
4.3 Doel van leierskap	151
4.4 Die amp en leierskap	153
4.5 Die predikant: 'n geroepe leier?	154
4.6 Tipes leierskap	156
4.6.1 Depressiewe leierskap	157
4.6.2 Dominerende leierskap	158
4.6.3 Onbetrokke leierskap	159
4.6.4 Wantrouige leierskap	159
4.6.5 Oor-reagerende leierskap	159
4.6.6 Die 'enabler'-leier	160
4.6.7 Dienskneg-leierskap	161
4.7 Roluitklaring van die predikant	166
4.8 Gemeenteleierskap: Slegs manlik?	169
4.9 Leierskap en Bestuur: Aanvullende komponente	172
4.10 Samevatting	176

Hoofstuk 5

<i>Visioenêre leierskap: rigtinggewende strategie in 'n laat communitas-fase</i>	178
5.1 Inleiding	178
5.2 Visioenêre leierskap: Die gawe van 'n enkeling?	180
5.3 Bybels-teologiese wesenselemente van 'n visie	186
5.3.1 Begrip	186
5.3.2 Vertroue	186
5.3.3 Korporatiewe besluit	187
5.3.4 Binnekamer van die leiersgroep	187
5.3.5 Suksesvolle navolgelingskap	187
5.3.6 Entoesiasme	187
5.3.7 Duidelikheid	187
5.3.8 Gefokus	187
5.3.9 Verbintenis	188
5.3.10 Terminering van visies	188
5.4 Praxis: Die toetsterrein vir 'n visie	189
5.5 'Outoriteit' as basis vir 'n visie	193
5.6 Strategiese teologiese beplanning	194
5.6.1 Die opstel van doelwitte	196
5.6.2 Doelwitte en sleutelsuksesfaktore	197
5.6.3 Bedieningsdoelwit	198
5.7 Samevatting	199

Hoofstuk 6

<i>Leierskap-identiteit binne spanverband gerugsteun deur die ontwerp van 'n Bediening Struktuurmodel as ondersteuningsmeganisme</i>	200
6.1 Inleiding	200
6.2 Leierskap-ontwikkeling binne spanverband	201
6.2.1 Definisie van 'n 'span'	201
6.2.2 Leierskap-opleiding	201
6.2.3 Die invloed van lewensontwikkelingsfases op leierskap ontwikkeling	202
6.3 Leierskap-eienskappe	203
6.3.1 Volgelingskap	204
6.4 Medeleraarskap in die NG Kerk: 'n Spanfunksie	205
6.4.1 Beroeping van medeleraars	205
6.4.2 Makro-gemeentes en medeleraarskap	206
6.4.3 Samestelling van spanne	207
6.4.4 Kriteria vir die aanstel van spanlede	208
6.4.5 Leierskap-differensiasie: Die aanwysing van 'n spanleier	208
6.4.6 Taak van die spanleier	210
6.5 Leierleraarskap en spanfunksionering	211
6.5.1 Besluitnemings bevoegdhede	212
6.5.2 Vergaderings prosedures	213
6.5.3 Evaluering van spanfunksionering	214
6.5.4 Begeleidings prosesse	214
6.5.5 Model vir medeleraar spanfunksionering	216
6.6 Tradisionele bedieningsmodel	218
6.6.1 Diagram: Tradisionele bestuurstelsel	219
6.7 Die Netwerkstelsel as gemeente bedieningsmodel	220
6.7.1 Diagram: Tradisionele netwerk bedieningsmodel	221
6.8 Die ontwerp van 'n Bediening struktuurmodel vir 'n herintegrasie periode voor 'n volgende <i>societas</i> -fase	221
6.8.1 Diagram: Bediening struktuurmodel	222
6.8.2 Kenmerke van 'n herintegrasie Bediening struktuurmodel	223
6.8.3 Gemeenteraad	224
6.8.3.1 Samestelling Gemeenteraad	224
6.8.3.2 Funksionering Gemeenteraad	224
6.8.4 Diagram: Gemeenteforum (A)	225
6.8.4.1 Samestelling Gemeenteforum	225
6.8.4.2 Funksionering van die Gemeenteforum	225
6.8.5 Diagram: Groepe Bediening(B)	226
6.8.5.1 Samestelling Groepe Bediening	226
6.8.5.2 Funksionering van die Groepe Bediening	226
6.8.6 Diagram: Leraarvergadering (C)	227
6.8.6.1 Funksie van die Leraarvergadering	227
6.8.7 Diagram: Barmhartigheidsbediening (D)	228
6.8.7.1 Samestelling Barmhartigheidsbediening	228
6.8.7.2 Funksionering van die Barmhartigheidsbediening	228
6.8.8 Diagram: Administrasie Bediening (E)	229
6.8.8.1 Samestelling Administrasie Bediening	229
6.8.8.2 Funksionering van die Administrasie Bediening	229

6.8.9	Diagram: Jong Lidmate Bediening (F)	230
6.8.9.1	Samestelling Jong Lidmate Bediening	230
6.8.9.2	Funksionering van die Jong Lidmate bediening	230
6.8.10	Diagram: Samekomste Bediening(G)	231
6.8.10.1	Samestelling Samekomste Bediening	231
6.8.10.2	Funksionering van die Samekomste Bediening	231
6.8.11	Diagram: Getuienis Bediening (H)	232
6.8.11.1	Samestelling Getuienis Bediening	232
6.8.11.2	Funksionering van die Getuienis Bediening	232
6.9	Vergaderingsprosedures vir die Bedieninge	232
6.10	Samevatting	233

Hoofstuk 7

Sintese	236
7.1 Inleiding	236
7.2 Bevindinge	237
7.3 Gevolgtrekking	246

Bylae

Bylaag 1 (Belhar)	249
Bylaag 2 (Valleisig)	251
Bylaag 3 (Constantiakruin)	264
Bylaag 4 (Fontainebleau)	265
Bylaag 5 (Mosselbaai)	266
Bylaag 6 Roodekrans	272
Bylaag 7 (Leierleraars)	278

Bronnelys	279
------------------	-----

Terreinverkenning

1. Inleiding

In sy afsheidsrede as Professor aan die Vrije Universiteit van Amsterdam in 2004, wys Gerben Heitink daarop dat snelle verandering altyd met onsekerheid gepaard gaan, omdat dit die leefmilieu van 'n tradisionele gemeenskap ingrypend raak. Sy gevoel is dat Christene in die sestigerjare van die vorige eeu wêreldwyd op 'n 'eksodus'-pad geplaas is vanweë die talle ingrypende veranderinge op alle bekende menslike persepsievlakke. Ou geloofsvastighede in die kerk is geskud toe Bybelwetenskaplikes die tradisioneel-aanvaarde 'waarhede' as blote 'persepsies' begin afmaak. Reeds in 2001 het Heitink (2001:14) die volgende oor die predikantsamp voorspel: *Historisch gezien is het beroep dat predikanten uitoefenen een snel veranderend en gelet op de huidige situasie van kerk en cultuur misschien wel een voorbijgaande beroep.* (Vergelyk ook Heyns, 1993 en Carroll & Wilson, 1980).

Ter verduideliking van hierdie stelling sê hy dat die priesteramp, wat 'n nederige, dienende amp was en as 'n vroomheidstipe in die kerk getipeer is, binne die Protestantse kerke tot die amp van 'n sentrale figuur, dié van *dominee* (afgelei van *dominus* - heer; *domus* - huis) verander is. Uiteraard het dit nie net 'n rolverskuiwing tot gevolg gehad nie, maar ook 'n identiteitsverandering, omdat die dienende gestalte van die priester verander het in die statusfiguur van 'n dominante, *regerende ouderling* (heer van die huis), die 'dominee'. Heitink is van mening dat niesteenstaande die feit dat die amp van die leraar uit 'n ryk gereformeerde tradisie kom, daar geen sekerheid is dat dit in die toekoms behoue sal bly nie - juis omdat kerklidmaatgetalle in die tradisionele kerke, en belangstelling in die bediening van hierdie kerke, oor die afgelope jare beduidend verminder. Die predikant *heeft het moeilijk in een krimpende kerk* (2001:5). Daar word selfs van die kerk se voorgangers (dit is die dominees) as *verbygangers* gepraat (Beukes, HTS, 53/3). Die verskyning van die boek **Honest to God**, deur die Engelse biskop, JAT Robinson, het 'n waterskeiding gebring ten opsigte van die tradisionele denke oor die *sekerhede* van die geloof, en daarmee saam die funksionering van die kerk, insluitend die identiteit en rol van die predikant.

Hans Küng wys reeds in 1970 daarop dat veranderende tye die kerk dwing om haar posisie telkens te verdiskonteer. *Elke tijd heeft zijn eigen kerkbeeld, gegroeid uit een bepaalde historische situasie... het is noodzakelijk, vanaf het eerste begin rekening te houden met het tijdgebonden-veranderlijke in het kerkbeeld* (1970:12-13). Dit beteken dat die rol van die kerk en ampte vandag verreken moet word aan die omstandighede waarin sy funksioneer. Voeg hierby dat die veranderende tye 'n ongeprofileerde post-moderne en post-christelike geslag geproduseer het wat min vastigheid binne die kerk het en op soek is na God buite die kerk. Hierdie geslag dink anders oor die identiteit van die kerk. Denominasionele verskille het vir hulle min betekenis. Kerkgrense bestaan nie. Die predikant speel slegs 'n baie klein rol (soms glad nie) in hulle lewensmilieu. Hulle het 'n eie opinie oor die tradisionele 'dominee': hy is dikwels net daar om troues en doopgeleenthede waar te neem. Betrokkenheid by die kerk is nie deel van hulle dag-agenda nie.

Grootskaalse verandering het die Suid-Afrikaanse milieu binnegedring, veral na die vestiging van 'n nuwe demokratiese bestel in 1994. Dat die kerk en haar ampte toenemend as irrelevant beskou word, is nie slegs die emosie van buitekerklikes nie: dit in 'n al hoe groter mate ook die gevoel van gelowige kerkverlaters wat nie meer 'n geestelike tuiste in die kerk vind nie. Die kerk is bewus van hierdie verandering in

gesindheid en die afname in lidmaatbetrokkenheid. Verskeie redes word hiervoor aangevoer. Mittelberg (2000:48) gee 'n geldige verklaring vir bovermelde verskynsel as hy beweer die probleem lê daarin dat die leierskorps van die gereformeerde kerke nie altyd die vermoë het om aktuele sake in 'n tyd van verandering te kontekstualiseer nie. Dit beteken dat die beeld (identiteit) van die kerk mense laat voel dat die kerk (lees: *leierskap*) nie tred gehou het met veranderinge in die wêreld waarbinne hulle lewe nie. Gevolglik kom daar distansie tussen die lidmate en die gemeente se metodiek van kerk wees (dit is die bedienings metodiek): mense koester ander verwagtinge as hul voorgeslagte.

Kontekstualisering, volgens Mittelberg, beteken dat kerklidmate begelei word om ingeligte keuses te kan maak oor aktuele lewensaangeleenthede: hulle is nie tevrede met die onnadenkende afkeur of veroordeling wat kerkleiers soms oor kontensieuse sake uitspreek nie. Die post-moderne (ervaring-soekende) geslag wil ook op 'n intellektuele vlak antwoorde op aktuele vrae hê. Indien dit nie gegee word nie, word die kerk en predikant net verder na die rand van hulle lewens uitgeskuif. In die proses verloor die partye kontak met mekaar, omdat die kerk met haar boodskap met ou paradigmas volstaan. Dan gebeur die volgende: *Instead of becoming salt and light, we have been content to withdraw into our separate ecclesiastical ghettos, preoccupied with our internal affairs and unconcerned about the deepest needs of those around us. In the eyes of many, religion has lost its relevance* (Mittelberg, 2000:48).

Gereformeerde Afrikaanse kerke het in die nuwe regeringsbestel van die RSA hul gevestigde en gerespekteerde posisie verloor. Dit het uiteraard tot identiteitsverandering gelei. In die breë beleef die Afrikaner 'n verlies aan mag, status, morele vastigheid, taalreg en geleentheid. Afrikaanse skole, kerke, verenigings, kultuurorganisasies en die beroepsgemeenskap het hul stem verloor (De Klerk 2000:13). In terme van staatkundige invloed, het die rol van die NG Kerk drasties kleiner geword. Die proses waardeur die NG Kerk gegaan het tydens die aanhoor van getuienis wat voor die Kommissie vir Waarheid en Versoening gedien het, het 'n nadelige effek gehad. Lidmate is ontugter deur die skynbare meedoen van die kerk aan onreg op verskillende terreine waaroor daar voor die Kommissie getuig is. Kerkleierskap het veral in hierdie verband onder die loep gekom, omdat daar van kerkleiers verwag word om die waarheid te respekteer, geregtigheid na te jaag, die dinamika van vergiffenis te verstaan, en om 'n ferm verbintenis ten opsigte van die land se toekoms te hê.

Die veranderinge in die Suid-Afrikaanse samelewing ná 27 April 1994, veral op politieke en sosio-ekonomiese vlak, het die Afrikanervolk intens geraak en 'n vakuum in leierskap gelaat wat ook in kerklike kringe reflekteer. Daar is reeds in 1990 gewaarsku dat die Afrikanerkultuur besig is om te verbrokkel. Aanvanklik het die oorgang na 'n regering van nasionale eenheid so goed verloop dat mense dit as 'n 'wittebrood' ervaar het. In 1995 skryf Coenie Burger egter dat die probleme van die oorgangstyd vir die NG Kerk nog lank nie verby is nie en dat hierdie sake in die jare wat kom, steeds verdiskonteer sal moet word. Hy voorspel dat die tradisionele reëls van die vorige gevestigde samelewing (*societas*) meestal verander of omver gewerp sal word en dat die rimpeleffek op een of ander wyse in die NG Kerk neerslag sal vind (1995:13-29).

Vóór 1994 het die teologiese isolasie van haar Europese ‘moeder’, as gevolg van die onaanvaarbare politieke bedeling in die land, veroorsaak dat die identiteit van leierskap en strukture in die NG Kerk in Suid-Afrika sterk onder die invloed van Amerikaanse independentistiese kerkstyl en teologiese denke gekom het. Talle leraars van die NG Kerk besoek van hierdie gemeentes jaarliks. Met hul tuis-koms word die invloed in die talle vernuwingsinisiatiewe, wat die styl van genoemde Amerikaanse independentistiese gemeentes navolg, in hulle eie gemeentes sigbaar. Dikwels is die vernuwing vreemd aan die tradisionele NG Kerk erediens- en liturgiese styl. Leierskapstyl, strategiese bestuur, strukture en die voorkoms van die bediening word aangepas en bring 'n drastiese paradigmaskuif mee wat sowel die identiteit van die kerk as die amp van die predikant as leier beïnvloed. (Vergelyk in hierdie verband Goldsmith, 2003.) Dit is 'n relevante vraag om te vra of gepaardgaande ‘vernuwing’ nie beteken dat die NG Kerk haar tradisionele gereformeerde teologie en styl (lees: identiteit) verruil vir 'n Pinkster/charismatiese vorm van Amerikaanse kerklike independentisme nie.

Met inagneming van die veranderinge wat op staatkundige terrein in Suid-Afrika plaasgevind het, skryf Annes Nel (2003:18) in 'n kontensieuse publikasie dat die NG Kerk ‘terminaal siek’ is. Hy beweer dat die krisis wat met die politieke omwenteling sedert 1994 ontstaan het, veroorsaak het dat 'n identiteitloosheid binne die kerk posgevat het ten opsigte van die belydenis en gereformeerde karakter van die kerk. Hierdie situasie het daartoe gelei dat daar toenemend sowel 'n onverdraagsaamheid as rigiditeit, eksklusiwiteit en liefdeloosheid binne die kerk bespeur word. Die kerkleierskap het nie hieraan ontkom nie. 'n Ontleding van die vraelyste wat hy uitgestuur het, dui op 'n onvergenoegdheid by lidmate, veral oor die leraars van die kerk. Hierbenewens moet leierskap binne die kerklike kring ook die oorgang van tradisionele denke na dié van 'n post-moderne (Christelike) tyd hanteer. Nel skryf dat versoening en inkorporering van die oue (vóór 1994) in die nuwe (ná 1994) die grootste uitdaging vir die leierskap van die NG Kerk is. Uit sy navorsing blyk dit dat die kommerwekkende skaal van kerkverlating grootliks toegeskryf kan word aan die onvermoë van kerkleiers op plaaslike vlak om hierdie oorgang sinvol en binne die tradisie van die Christelike geloof te laat plaasvind. Talle mense glo eenvoudig nie meer die kerk se verhaal nie. Gewone lidmaat kan die onvermoë van kerkleiers om duidelike antwoorde oor delikate sake te gee nie begryp nie. In die pers word telkens net berig dat een of ander kommissie nog daarmee ‘besig’ is.

Die massamedia vra dikwels vrae namens die huidige geslag. Hierdie aktuele, brandende vrae word maar traag deur die kerk beantwoord. Hoe moet lidmate, byvoorbeeld, die ‘nuut-ontdekte’ Apokriewe geskrifte van Judas en die Evangelie van Maria interpreteer? (Vergelyk ook Van der Watt & Tolmie, 2005, oor die Apokriewe van die Ou en Nuwe Testament.) Die rolprent oor die **Da Vinci Kode** het felle kritiek uit fundamentalistiese kringe (dit is denke wat die fundamentele waarhede van die Bybeltekste letterlik handhaaf, vergelyk HAT, 1979) ontlok en die hele verhaal is summier as aanslag op die Christelike geloof verwerp, ten spyte van 'n kernbelangrike sin in die teks. Die hoofkarakter (Tom Hanks) getuig dat hy *Jesus se vertroostende, ondersteunende teenwoordigheid* aangevoel het toe hy as kind in 'n put geval en vir langer as 'n dag daar vasgekeer was. Hoe verstaan die deursnee lidmaat die opspraakwekkende boek **The Jesus Mysteries** (2005) van Timothy Freke en Peter Gandy, wat handel oor die vraag of Jesus werklik in die eerste-eeuse Israel bestaan het en of Hy nie eerder 'n simbool of argetipe is wat van die grondlegging van die

geskiedenis af bestaan nie. Nadat 'n onderhoud daarvoor op 'Carte Blanche' uitgesaai is, word die boek, ironies genoeg, in Suid-Afrikaanse boekwinkels uitverkoop. Is soortgelyke werke, soos James D. Tabor; **The Jesus Dynasty** (2006), Michael Baigent; **The Jesus Papers** (2006), Litnet se **Die Omstrede God**; Acharya S; **The Christ Conspiracy** (2005); Simcha Jacobovici en Charles Pellegrino se **The Jesus Family Tomb** (2007), regtig uit en uit godslasterlik of word daar op nuwe maniere intens na die waarheid gesoek? Denkende lidmate wonder of kerkleiers hierdie werke inderdaad volledig en met aandag bestudeer voordat uitsprake daarvoor gemaak word. Hulle hou by die gebrek aan kerklike leiding slegs asem op en voel vanweë eie oningeligtheid verloën in hulle geloof. Koos Kombuis sê in sy tipies uitgesproke styl: *Is dit dalk tyd vir alle kerke, en al die hoogheilige dominees en priesters van die sogenaamde almagtige Christelike geloof, om te erken: Ons is eintlik maar net mense, gewone mense, mense wat soek na die waarheid in boekwinkels en shopping malls?* (**Rapport**, 'Perspektief', 8 Oktober 2006).

'n Voorbeeld van die onmondigheid en irrelevansie van die kerk vir nie-kerkgangers in die huidige tydsgewrig, soos in die vorige paragraaf genoem, is die berig in **Die Burger** van 30 Januarie 2007 waarin sterk beswaar gemaak word teen die NG Kerk se webwerf 'Kletskerk'. Hierdie webwerf is deur die kommunikasiekantoor van die NG Kerk bedryf as 'n gespreksforum op die internet sodat daar vrylik oor kerklike en geloofskwessies gepraat kon word. Party mense het die forum gebruik om hulle ongelukkigheid (in eietydse taal!) oor godsdienstgebruike en die kerk te noem.

In 'n poging om relevant te bly, is byna elke NG Gemeente in die land besig met een of ander ondersoek, aanpassing of stylverandering ten opsigte van bedieningspatrone. Nuwe liturgie, tegnologiese aanbiedinge, lofprysing- en aanbiddingsgeleenthede en omgegroepte-byeenkomste is enkele 'resepte' wat getoets word in 'n poging om ou lidmate te behou en nuwes te trek. (Vergelyk ook Elliot, 1982 en Morse, 1998). In die proses kom ernstige vrae na vore oor moontlike redes waarom independentistiese en charismatiese gemeentes so sterk groei. Het megagemeentes soos Willow Creek in Chicago, Coral Ridge Presbyterian Church in Fort Lauderdale en David Nicolas se makro-independentistiese Presbiteriaanse gemeente, Spanish River, in Boca Raton, iets ontdek wat die NG Kerk tot dusver misgekyk het?

Verskeie faktore dui daarop dat die NG Kerk in Suid-Afrika in die algemeen nie meer na wense groei nie. Die rede hiervoor lê op 'n breë terrein en kan nie net aan 'n afname in die getal dopelinge, minder jeugdiges onder die ouderdom van negentien jaar, of die geleidelike veroudering van die kerk toegeskryf word nie (**Kerkspieël** 2004). Daar gaan toenemend stemme op wat tradisionele leierskap- en kerkstrukture bevraagteken. Daar is ook 'n groeiende besef dat nie alle predikante bevoeg is (of die gawe het) om leiers te wees nie, (vergeelyk ook Sweet, 2004). Enkele gemeentes in die NG Kerk is besig met die herdefiniëring van die identiteit van die leraarsamp soos in hulle gemeentes vergestalt. Dié gemeentes lê klem op spesifieke gawes van individuele leraars en leraars word die geleentheid gebied om hulself op die terrein waarop hul talente lê, uit te leef. Daar is enkele stedelike mega- en makro-gemeentes wat na eie behoefte die leierskapfunksies van die kerk herdefinieer en nuwe waarde daaraan byvoeg ('n nuwe identiteit skep).

Volgens Victor Turner (1967:93) moet oorgangstye as 'n uitdagende leertyd gesien word: 'n tyd van herrangskikking. Die NG Kerk verkeer tans in 'n laat *communitas-*

fase. In hierdie fase tree nuwe bedieningsmodelle, wat veral op situasionele kerkleierskap konsentreer, oral na vore, omdat gemeentebestuur baie onseker is en drasties verander na gelang van omstandighede (Vos en Pieterse 1997:133). Die tydsgewrig vra veral na duidelikheid oor die leierskapsvermoëns wat in so 'n herintegrasie-fase van die kerk, nodig is. Die vraag wat hiermee saamgaan, is of daar bediening struktuurmodelle is wat die identiteit van die leraar kan verskans deur 'n duidelik gedefinieerde rol aan hom/haar binne die kerk van die toekoms toe te ken. Kan sulke modelle die taak en rol van die 'amp' op so 'n wyse omskryf dat die post-moderne mens weer waarde daaraan sal heg? Die kernvraag wat in die navorsing aangeraak word, is of die vasstelling van die identiteit van leierskap in 'n bediening struktuurmodel enigsins daartoe bydra dat die amp van die leraar as leier in 'n gemeente in die post-moderne tyd gevestig word.

Vir Bill Hybels is dit 'n uitgemaakte saak dat die verandering, ontwikkeling en onsekerheid van ons tyd sekere leierskapvereistes aan die kerk stel: *What flourishing churches have in common is that they are led by people who possess and deploy the spiritual gift of leadership* (2002:48). Hy lê veral klem op die feit dat kerkleierskap geïnspireerde leierskap moet wees om die verandering en onsekerhede van die huidige tyd te kan hanteer. Vir die NG Kerk beteken dit dat die kerk binne die Afrika-konteks waarlik kerk moet word. In die proses sal die vraag ook gevra moet word of tradisionele eerste-wêreldse leierskapsrolle (teologies-gefundeerd) die kerk in die RSA deur die een-en-twintigste eeu sal kan begelei. Is dit nie meer gepas om te vra of 'n eiesoortige *Afrika-leierskapsrol* vir die kerk ontwerp moet word nie?

In die navorsing oor kerkleierskap word die volgende in ag geneem:

- 'n Blik op die landsgebeure as historiese gegewe wat 'n totale ommekeer na die afbreekpunt van 1994 gebring het.
- Die verdiskontering van hierdie verandering as werklike bedieningsmilieu vir die NG Kerk.
- Omdat kerkleierskap binne kerkverband, (vanaf die plaaslike gemeente tot op Algemene Sinodale vlak), simbioties vervleg is bestaan die vraag of daar in die afgelope vyftien jaar 'n drastiese leierskap-identiteit verskuiwing plaasgevind het wat die funksionering van die kerk in die breë en op plaaslike vlak beïnvloed.
- Soos wat kerk-leierskap voor 1994 'n spesifieke karakter gehad het, het dit na 1994 verander en 'n tyd van hibernering binne gegaan. Leierskap vertoon tans 'n nuwe en ontwakende eie veranderende patroon.
- Die navorsing beweeg van inleidende opmerkinge oor leierskap in die breë kerkverband en fokus op besondere leierskapstrukture binne die plaaslike gemeente.
- Dit beteken dat die navorsing slegs inleidend na kerkleiding binne kerkverband verwys en in ag neem dat daar natuurlike raakpunte bestaan in die kerklike leierskap spektrum.
- Kan die ampte soos tradisioneel binne gereformeerde konteks aangetref, hoegenaamd effektief in die post-moderne samelewing voortbestaan?
- Het die herrangskikking wat in die huidige *communitas*-fase plaasvind, die bediening van die kerk en die identiteit van die predikant drasties verskuif?

- Die post-moderne konteks waarin geloofsgemeenskappe nou in Suid-Afrika verkeer, eis aktualiteit as voorwaarde vir relevansie. Hiervoor is visioenêre leierskap nodig.
- Die navorsing ondersoek ook die vraag of die kerk vir 'n eietydse bediening struktuurmodelle moet daarstel om 'n duideliker identiteitsomskrywing vir leierskap te bepaal in 'n tyd van herintegrasie. Hiermee word 'n belangrike saak aangeraak, naamlik of spanfunksionering binne medeleraarsverband sonder leierskap moontlik is. Is die *Primus inter pares* beginsel soos in die Gereformeerde Kerkreg omskryf, uitgedien?

Die metode en inhoud van die navorsing word as volg hanteer:

Probleemstelling

Die politieke, sosiale en maatskaplike verandering in Suid-Afrika ná 27 April 1994 het 'n totale ommekeer in die Suid-Afrikaanse samelewing meegebring. Die NG Kerk se bedieningskonteks en relevansie is hierdeur intens geraak. Die kerk loop die gevaar om tred te verloor met die geestelike behoeftes van mense, gevolglik word die kloof tussen geloof en intellek, tussen immanensie en transendensie vir gelowiges dikwels onoorbrugbaar. Daar word intens gesoek na 'n wyse waarop die kerk haar lidmate kan lei/begelei sodat hulle nie moeg, uitasem en ontnugter agtergelaat word wanneer die samelewing 'n skuif vorentoe maak nie.

- Die navorsing vra of die gebeure van vóór en ná 1994 tot 'n leierskap-identiteitsverskuiwing *binne die plaaslike gemeente* gelei het en of die tradisionele leierskapsmodelle in gemeentelike bestuur nou in 'n herrangskikkingsfase inbeweeg.
- In die afbakening van die ondersoekveld word gekonsentreer op die vraag of die NG Kerk ná die oorgang van 27 April 1994 nuwe bediening struktuurmodelle vir nuwe vitaliteit in die een-en-twintigste eeu in *gemeentes* nodig het.
- Sowel die histories ekklesiologiese ontwikkeling van die amp, leierskap en bediening struktuurmodelle in die NG Kerk as hedendaagse invloede uit buitelandse geloofsgemeenskappe word in hierdie proses in ag geneem.
- In die navorsing word gevra of die NG Kerk 'n tyd betree het waarin spesifieke visioenêre kerkleierskap, ondersteun deur funksionele bediening struktuurmodelle, individuele gemeentes laat groei, terwyl die kerk in die breë, wat nie eiesoortige strukture het nie, stagneer.
- 'n Kwelvraag is of die kerk in die breë, bediening struktuurmodelle waarin kerkleierskap duidelik geïdentifiseer word, ondersteun en aanbeveel.
- Die vraag word ook gestel of bediening struktuurmodelle hoegenaamd in 'n herrangskikkings-fase kan funksioneer.
- Die *communitas*-fase duur nou al vyftien jaar en is waarskynlik naby aan die *limen* van die herintegrasieproses as aanloop tot die volgende *societas*-fase.

Die titel van hierdie proefskrif is:

'n Bediening struktuurmodel as ondersteuningsmeganisme vir leierskap-identiteit voor die *limen* van herintegrasie in 'n gevorderde stadium van 'n *communitas*-fase: 'n prakties-teologiese ondersoek

Navorsingsprobleem

*Die navorsingsprobleem van hierdie studie is die vraag of daar paradigma-verskuiwings plaasgevind het in die tradisionele denke binne die NG Kerk oor bediening struktuurmodelle as ondersteuningsmeganisme vir leierskap-identiteit in die huidige laat *communitas*-fase.*

Enkele verdere fasette van die navorsingsprobleem:

- ***Die bepaling van die invloed van die kontekstuele bedieningsmilieu vóór 1994 op oorgangsfase vir die NG Kerk in Suid-Afrika.***

Die navorsing verwys hier na sowel na die noue verbintenis wat daar tussen die NG Kerk en die politieke bestel van vóór 1994, as die afstand wat tans tussen die NG Kerk en die ANC regering bestaan.

- ***Hoe beïnvloed die samelewingskonteks van die huidige *communitas*-fase die kerk?***

Die navorsing ondersoek die vraag of kultureel-maatskaplike veranderinge en invloede die denke van blanke, Afrikaanssprekende lidmate van die NG Kerk beïnvloed.

- ***Het hierdie gebeure die kerk se leierskapstrukture beïnvloed?***

Die vraag is of die kerk haar leierskapstrukture tans herstruktureer om in die oorgangsfase steeds relevant te wees, of word 'n eb-gety van fundamentalisme ervaar? Daar is enkele verwysings na kerkleierskap in die breë, maar die fokus val op die plaaslike gemeente. Die navorsing beweeg vanuit 'n algemene beskrywing na die besondere binne gemeenteverband.

- ***Het die oorgangsfase 'n kentering in die ampsteologie van die NG Kerk aangewakker?***

Die navorsing konsentreer op tradisionele beskouinge oor ampsteologie en vergelyk dit met huidige ontwikkelinge ten opsigte van die indiensstelling en aanwending (status) van predikante.

- ***Hoe lyk kerkleier-identiteit in hierdie fase?***

Die vraag hier is of die predikant nog enigsins 'n professionele amp-identiteit het.

- ***Watter rol speel bediening struktuurmodelle as ondersteuningsmeganisme in die realisering van strategie binne die toekomsbeplanning van die kerk?***

Waarom is daar in die verlede nie genoegsaam aandag geskenk aan die ontwerp van struktuurmodelle as ondersteuningsmeganisme tot effektiewe bediening nie?

- ***Kan die huidige, kerkordelik voorgestelde strukture as instrument dien om die kerk die toekoms te help binnegaan?***

Wat moet in die plek van die ou bediening struktuurmodelle gestel word om leierskap te identifiseer sodat strategieë wat op die toekoms en die oorlewing van die NG Kerk gerig is, doelmatig geïmplementeer kan word?

- ***Probleme met die metodiek van herontwerp van bediening struktuurmodelle***

Kerkstrukture kan nie volgens 'n skaalmodel ontwerp word nie. Die vraag is of daar wel riglyne vir gemeentes neergelê kan word vir die ontwerp van 'n eiesoortige gemeente struktuurmodel waarin die identiteit van die NG Kerk steeds sigbaar is.

- ***Die voorstel van 'n bediening struktuurmodel as ondersteuningsmeganisme vir die kerkleierskap***

'n Getoetste bediening struktuurmodel word voorgestel.

- ***Beweeg die NG Kerk al oor die limen van herintegrasie na die volgende societas-fase?***

Dit is moeilik om die spesifieke grenslyne (soos byvoorbeeld die afbreekpunt, of herintegrasie) van die Turner-model vas te stel. Dit is egter 'n feit dat die huidige *communitas*-fase al ongeveer vyftien jaar duur. Daar kan dus met sekerheid gesê word dat daar in 'n laat *communitas*-fase inbeweeg word en dat die *limen* na die herintegrasie-fase voor die volgende *societas* naby is.

Doelstelling en hipotese

Die navorsing stel die volgende kern-hipotese:

Die oorgangsfase waarin Suid-Afrika na 1994 inbeweeg het, plaas die NG Kerk in 'n laat communitas-fase voor die limen van herintegrasie, waarin leierskap-identiteit en- ontwikkeling duideliker deur 'n bediening struktuurmodel as ondersteuningsmeganisme beskryf word.

Definisies

- ***Oorgangsfase***

'n Oorgangsfase tipeer reorganisasie en verandering wat in 'n spesifieke omgewing plaasvind. In so 'n fase kan interaksie tussen verskillende entiteite plaasvind.

- ***1994***

Dit is die afbreekpunt toe die Nasionale Party regering mag aan die ANC oorgedra het.

- ***Communitas-fase***

In 'n model wat Victor Turner saamgestel het, dui hy 'n *communitas*-fase aan as 'n fase van herrangskikking.

- *Herintegrasië*

Dit is die punt waar die *limen* van die *communitas*-fase oorgesteek word en die volgende *societas*-fase inbeweeg word.

- *Societas*-fase

'n Tydperk van geordende gestruktureerdheid.

- *Limen*

Die oorstek van die een drempel na die ander.

- *Leierskap*-identiteit

In die navorsing verwys leierskap-identiteit na die amp en rol van die predikant binne die NG Kerk. Die begrip gee aan hom/haar 'n spesifieke taakoms krywing en begrensing in 'n gemeente. Dan word slegs kursief na kerkleierskap binne die breë kerkverband verwys.

- *Bediening* struktuurmodel

'n Ondersteuningsmeganisme waardeur leierskap en bestuursbeginsels in die plaaslike gemeente op 'n ordelike wyse gestalte kry.

- *Ondersteuningsmeganisme*

'n Voertuig of middel wat tot 'n groter doel dien.

1.3.3 'n Aantal ander aspekte van die hipotese:

- Die NG Kerk word wesentlik beïnvloed deur die oorgangstyd omdat die volkskerkmodel wat deel van kerklike tradisie is, negatief ontbloot word.
- Kan ons vanuit die Bybel afleidings maak oor bediening struktuurmodelle in die eerste eeu n.C.?
- Ou kerkordelike bediening strukture (vóór 1994) beklemtoon slegs die *Primus inter pares* beginsel binne spanverband wat 'n kunsmatige plek vir individuele kerkleierskap binne medeleraarskappe veroorsaak het.
- Indien daar buite die tradisionele Presbiteriale Kerkregeringstrukture beweeg word, bestaan daar min riglyne om nuwe bediening struktuurmodelle te ontwerp.
- Die NG Kerk is soepel genoeg om gevestigde gereformeerde tradisies te reformeer in veranderde leierskap en bediening struktuurmodelle.

Die doel van die navorsing is om die hipotese en 'n aantal aspekte wat daardeur geraak word te ontleed en om 'n prakties-teologiese bydrae te lewer ten opsigte van teorievorming oor leierskap-identiteit, wat 'n kontekstueel-hermeneutiese funksie binne bediening struktuurmodelle van die NG Kerk het. Die navorsing ontwerp 'n

bediening struktuurmodel, wat as prakties-teologiese aktiwiteit 'n ondersteuningsmeganisme vorm tot die relevansie en vitaliteit vir die kerkleierskap in die plaaslike gemeente van ons dag.

Metodologie van navorsing

Die metodologie van die navorser (wat as Polisiekapelaan die Senior en Top bestuursopleiding kursusse in Strategiese Bestuur voltooi het en vir 'n aantal jare bestuursposisies in die Suid-Afrikaanse Polisie diens beklee het, en ook as leraar verantwoordelik was vir strategiese beplanning in 'n makro-gemeente (NG-gemeente Valleisig, Pretoria) neem die metode wat Heyns en Pieterse (1990:78-88 e.v. *die teorie praktyk interaksie*) voorstel vir navorsing in die Praktiese Teologie in ag, naamlik:

- Waarneming (ontdekking van die probleem).
- Induksie (waarin teorieë en praktyk in 'n voortdurende krities-hermeneutiese interaksie in die navorsing verloop).
- Evaluasie (interpretasie van die resultate van die ondersoek en die voorstel van 'n nuwe bediening struktuurmodel vir leierskap-identiteit in die gemeente).

Die aksent van die navorsing is induktief en deduktief en werk met teorieë wat in die kritiese hermeneutiese interaksie tussen teorie en praktyk voorkom, sowel as die toetsing en evaluasie van 'n spesifieke ontwerpte struktuurmodel wat operasioneel in 'n makro-gemeente aangewend is binne medeleraars spanverband. In die navorsingsproses sal bronne navorsing, kritiese analise van standpunte en eksegetiese ontleding van kardinale konsepte gedoen word.

1.2.1 Die navorsingsontwerp:

Die navorsingsontwerp konsentreer op veral die volgende aspekte:

1.2.1.1 Hoofstuk 1

Hierdie hoofstuk konsentreer op 'n kontekstuele analise van die gebeure voor en na die afbreekmoment wat tot die huidige *communitas*-fase gelei het. Gebeurtenisse wat 'n rol speel ten opsigte van leierskap in die NG Kerk word geselekteer om te bepaal tot watter mate dit die kerk beïnvloed het.

1.2.1.2 Hoofstuk 2

Dié hoofstuk konsentreer op die bedieningskonteks van die NG Kerk in die *communitas*-fase. Hoofmomente wat ná 1994 'n beslissende invloed op die gang van die kerk uitoefen, word uitgelig.

1.4.1.3 Hoofstuk 3

'n Hermeneutiese interpretasie van die ampsbeskouing vanuit die tradisie word gedoen binne die toepaslike raamwerk daarvan in 'n *communitas*-fase. Tradisionele bande met die ampstradisie word ondersoek om die invloed daarvan op die leierskap in die NG Kerk te bepaal.

1.4.1.4 Hoofstuk 4

Onderzoek word ingestel daarna of daar paradigmaskuiwe plaasgevind het ten opsigte van die amp van die predikant in die huidige laat *communitas*-fase. Tydsgebonde karaktertrekke oor leierskap kom in samehang hiermee aan die orde.

1.4.1.5 Hoofstuk 5

Hierdie hoofstuk vors visioenêre leierskap as rigtinggewende strategie in 'n laat *communitas*-fase in die NG Kerk na.

1.4.1.6 Hoofstuk 6

In hierdie hoofstuk word 'n bediening struktuurmodel ontwerp wat as ondersteuningsmeganisme vir die identiteit en funksionering van kerkleiers moet dien. Die model is daarop ingestel om paternalistiese leierskapstrukture te vervang in 'n ontwerp met 'n demokratiese styl eie aan die unieke Suid-Afrikaanse kerklike situasie. Die getransformeerde omgewing waarin die NG Kerk funksioneer, word in ag geneem as daar in die ontwerp uitklaring kom oor die leierskap-identiteit van die predikant binne spanverband in die gemeente.

1.4.1.8 Hoofstuk 7

Sintese